

Statskonsulentens indberetning af 13. september 2010

Nr. 12

Kvartalsrapport - Indiens fødevarerektor september 2010

Resumé: *Højere væksttal og fortsat høj inflation i indisk økonomi. Monsunen har i år understøttet produktionen i landbrugssektoren, der kæmper med betydelige strukturelle udfordringer for at kunne indfri sit potentiale. Fortsat tøven i regeringen over for beslutningen om at slippe organiseret detailhandel med fødevarer løs i Indien, hvor højesteret har pålagt landbrugsministeren at fordele korn fra de enorme kornlagre til landets fattigste, og bestræbelserne på at opgradere forarbejdningssektoren skrider langsomt frem. Fortsat optimisme på begge sider i forhandlingerne om en frihandelsaftale med EU, hvor enkelte store udeståender forventes at skulle løses på politisk niveau. Indisk frustration over EU sundhedskrav for import af fødevarer og fortsat betydelige begrænsninger i markedsadgangen for fødevarer til Indien.*

Økonomisk situation

Indiens økonomiske vækst nåede med 8,8 % i første kvartal af dette finansår sit højeste niveau i næsten tre år. Finansministeriet forventer en vækst på 8,5 % for hele finansåret, mens Verdensbanken IMF forventer 9,5 %. Udestående spørgsmål er dog stadig det store budgetunderskud, samt den fortsatte afmatning på verdensmarkedet. Eksportfremgangen er i juli bremsset noget op (13 % mod 30 % i juni), mens importen steg med 35 %, hvilket gav det største handelsunderskud i næsten to år. Direkte udenlandske investeringer (FDI) stagnerede i andet kvartal, men er fortsat på et højt niveau og UNCTAD¹ forventer, at Indien inden for to år bliver verdens tredjestørste modtager af FDI.

Landbrugssektoren forventes – modsat sidste år – at bidrage til væksten med en vækst på ca. 2 % i dette finansår idet monsunen i år tegner til at blive rigelig og bidrage til at fastholde væksten gennem højere produktion og forbrug i landområderne. Regeringens ambition er dog at væksten i sektoren skal fordobles, dels for at understøtte den samlede økonomiske udvikling, dels for at sikre fødevarerforsyning i lyset af den kraftige befolkningstilvækst.

Væksten skal sammenholdes med en inflation, der efter at have toppet i december 2009 fortsat er høj. Inflation på fødevarer blev igen dobbeltcifret i 2. kvartal 2010 (11,4 %), og medierne har i sommerens løb bragt konkrete eksempler på, hvordan lønmodtagere i det i forvejen prissensitive indiske marked har måttet skære ned på indkøb af selv basale fødevarer. Situationen er i Lok Sabhas monsunsamling blevet udnyttet af oppositionen til at sætte pres på regeringen ved at stille en resolution om de vedvarende prisstigninger som betingelse for parlamentets videre arbejde.

¹ De Forenede Nationers Konference for Handel og Udvikling.

Regeringen har måttet indgå et kompromis i form af en erklæring, der udtrykker bekymring over udviklingen og pålægger regeringen aktivt at søge at nedbringe prisstigningerne.

Regeringen forventer, at fødevarepriserne gradvis stabiliseres over de næste måneder efterhånden som effekten af det gode monsun-år slår igennem.

Et andet forhold, der bør tages i betragtning i forbindelse med de imponerende indiske væksttal er befolkningstilvækstens konsekvenser for beskæftigelsen. Med den nuværende tilvækst er der behov for at skabe 12 mio. nye job om året i det indiske samfund – 1 mio. nye job om måneden, hvilket selvsagt bliver en betydelig udfordring under de nuværende verdensøkonomiske vilkår.

Fødevareforsyning

Et højaktuelt politisk spørgsmål er distribution af korn til Indiens fattigste.² Ca. ¼ af Indiens enorme kornlagre opbevares i det fri, og en stor del (foreløbig 67.000 tons) rådner op. De offentlige midler, der har været afsat til at forbedre opbevaring og distribution i de sidste to femårsplaner har ikke forbedret situationen mærkbart. I august pålagde højesteret regeringen at distribuere kornet³ gratis til Indiens fattigste. Implementeringen af denne beslutning bliver en stor udfordring logistisk og administrativt, og landbrugsminister Sharad Pawar, der også er ansvarlig for fødevareforsyning, har offentligt meddelt, at beslutningen ikke er praktisk gennemførlig.

Højesteret har hertil fyndigt svaret, at beslutningen ikke var en anbefaling men en ordre, og her står sagen så nu. Mens de forfatningsmæssige implikationer af denne situation er noget uklare, er det politiske fokus på sagen uønsket af regeringen, der i forvejen har haft interne diskussioner om fastlæggelsen af Indiens fattigdomsgrænse (se sidste kvartalsrapport), og premierminister Singh kom på et pressemøde den 7. september sin landbrugsminister til undsætning med en – i indisk sammenhæng - opsigtsvækkende erklæring om, at højesteret bør afholde sig fra at træffe politiske beslutninger.

Singh er ikke Pawars eneste støtte i sagen. Flere politiske kommentatorer sætter spørgsmålstejn ved det økonomisk fornuftige i at uddele korn gratis, og peger endvidere på, at fejlernæring og proteinmangel er et større problem end sult i Indien.⁴

Sharad Pawar bad allerede i juli premierminister Singh om at blive fritaget for porteføljerne fødevareforsyning og forbrugeranliggender. Pawars begrundelse var, at han er blevet formand for det internationale cricketforbund ICC og ikke vil kunne varetage alle sine opgaver i regeringen og som formand for sit parti NCP optimalt samtidig med opgaven i ICC. Reelt er ansvaret for fødevareforsyningen en sten i Pawars sko, han hellere end gerne slipper af med efter den voldsomme og vedvarende kritik, han har været udsat for i forbindelse med de voldsomme

² Se om baggrunden herfor statskonsulentens indberetning af 18. maj 2010.

³ Før det er nået at rådne, må man antage.

⁴ Ifølge en nylig undersøgelse er 51 % af alle kvinder og 74 % af små børn anæmiske, mens 47 % af alle børn under tre år er undervægtige.

stigninger på fødevarerpriser det sidste år, hvortil nu kommer konfrontationen med højesteret om fordeling af korn til landets fattige.

Pawars anmodning kan eventuelt blive imødekommet i forbindelse med en regeringsrokade måske allerede før næste Lok Sabha-samling. Premierministeren, der står i spidsen for en regering med en gennemsnitsalder på 64 i et land med en gennemsnitsalder på 26, har luftet tanken om en ”foryngelse” af sit kabinet, og i den forbindelse kan landbrug og fødevarer meget vel komme i spil.

Landbrugssektoren

Oven på sidste års negative vækst, forventes landbrugssektoren i år igen at bidrage positivt til den samlede økonomiske udvikling. Væksten i sektoren er dog stadig beskedent sammenholdt med industri- og service-sektorerne, hvilket ICRIER⁵'s direktør Rajiv Kumar i en artikel i august i år tilskrev det massive offentlige engagement i sektoren, som han finder, er en væsentlig hæmsko for udvikling. Kumar peger på det paradoksale i, at private investeringer i sektoren er faldet fra 12 til 6,5 % over de seneste 10 år, hvor konjunkturerne for sektoren i form af forbedrede handelsvilkår og beskedne lønudgifter ellers har været gunstige.

Årsagen er ifølge Kumar overvældende offentlig kontrol i sektoren i forhold til handel, prisfastsættelse, jordfordeling, forskning og teknologiudvikling, samt brug af nye afgrøder. Resultatet er ifølge Kumar, en usikkerhed i forhold til sektorens udviklingsmuligheder, der afholder private investorer fra at engagere sig i sektoren.

Løsningen er ifølge Kumar en gradvis og betydelig offentlig tilbagetrækning og – som betingelse for videre udvikling - etablering af effektive offentlig-private partnerskaber til etablering af forbedret infrastruktur, først og fremmest i form af el-forsyning og kunstvanding.

Primærsektoren for henholdsvis vegetabilsk og animalsk produktion vil blive behandlet mere uddybende i selvstændige indberetninger senere denne måned.

Vandforsyning udgør en stadig mere presserende udfordring, og udsigterne er dystre. Flere faktorer lægger til sammen et enormt pres på Indiens vandressourcer i de kommende år: Høj befolkningstilvækst, urbanisering og ikke mindst smeltende gletsjere i det tibetanske plateau, der giver vand til Indiens floder vil ifølge en rapport fra *Strategic Foresight Group* i Mumbai⁶ betyde, at de fire lande i Himalaya-regionen (Indien, Kina, Nepal og Bangladesh) i løbet af de næste 20 år tilsammen vil miste 275 mia. m³ vand årligt i forhold til i dag – svarende til mere end den aktuelle årlige mængde tilgængelige vand i Nepal. Rapporten peger på, at udviklingen vil have væsentlig negativ indvirkning på landbrugsproduktion (i Indien tegner landbrugssektoren sig for ca. 90 % af vandforbruget), fødevarerforsyning og energiproduktion, og skaber nærliggende risiko for spændinger mellem landene i regionen i forbindelse med, at de hver især vil forsøge at sikre vandressourcer fra de fælles kilder.

⁵ *Indian Council for Research on International Economic Relations.*

⁶ *The Himalayan Challenge: Water Security in Emerging Asia*, juni 2010.

Fødevarerforarbejdning

Opgraderingen af Indiens fødevarerforarbejdningsindustri fortsætter væsentligst inden for rammerne af regeringens stort anlagte *Mega Food Park* program⁷, der yder tilskud til etablering af fødevarerkluser med forarbejdning og tilhørende infrastruktur. Den aktuelle status er, at 10 *Mega Food Parks* er godkendt, heraf er én i funktion, mens de øvrige 9 er i forskellige stadier af konstruktion og forberedelse. Ministeriet for Fødevarerforarbejdning oplyser, at yderligere 5 *Mega Food Parks* forventes godkendt inden for de næste to måneder. Det er tvivlsomt, om regeringens målsætning om at etablere 30 *Mega Food Parks* inden udløbet af den 11. 5-års plan i 2012 kan opfyldes, men programmet er et meget synligt prestigeprojekt for regeringen, og der gøres en stor indsats for at promovere planen og tiltrække private – herunder udenlandske - investorer.

Fødevaresikkerhed

Af og til dukker forlydender om manipulation af fødevarer op i medierne. Brug af oxytoxin, kobbersulfat, voks mv. i frugt og grønt for at fremme hurtig modning, og få varerne til at fremstå friske er angiveligt udbredt i produkter, der bringes til markederne i hovedstaden Delhi, men en egentlig fødevarekontrol foregår helt sporadisk.

Fødevaredetailhandel

Ovenpå gentagne og vedholdende anbefalinger fra økonomiske eksperter og senest også fra den indiske industriorganisation FICCI prøver regeringen nu igen forsigtigt at teste vandene for en åbning for direkte udenlandske investeringer (FDI) i fødevaredetailhandel - denne gang i form af en offentlig høring. Handelsminister Anand Sharma, som ubetinget tilhører den progressive fløj i spørgsmålet gav først på måneden et tydeligt signal om, at en åbning er nødvendig, og ikke vil påvirke beskæftigelsen negativt. Ikke alle har dog lige travlt. Udgangspunktet for høringen er et forslag om op til 49 % FDI, og der er drøftelser om yderligere at modificere forslaget med en betingelse om, at helt op til 75 % af den udenlandske investering skal øremærkes infrastrukturkæden bagud fra detailhandlen. Et påfaldende krav og et tydeligt udtryk for spørgsmålets politiske ømtålelighed i Indien, hvor refleksreaktionen langt ind i de oplystes rækker er beskyttelse og offentlig styring, når det handler om udbud af og tilgang til fødevarer.

Den indiske middelklasse

Kundegrundlaget for en udvidet organiseret fødevaredetailhandel er den store og hastigt voksende indiske middelklasse, der stadigt oftere nævnes som det lokomotiv, der – sammen med Kina – skal trække verdensøkonomien op. Det er derfor ikke helt uinteressant at se på, hvor stor og hvor hastigt voksende denne middelklasse er.

Der findes ingen officiel definition på middelklassen i Indien, og estimer af middelklassens størrelse varierer voldsomt alt efter hvilke kriterier, der anvendes. I juli udsendte *Asean Development Bank* (AEB) en rapport, hvoraf det fremgik, at middelklassen udgøres af ca. 275 mio.

⁷ Se tidligere indberetninger af 18. maj 2010 og navnlig 4. december 2009.

mennesker. Ifølge rapporten er 'middelklasse' imidlertid alle, der oppebærer en indkomst på over Rs 1.035 (DKK 130) om måneden. Sat over for denne realitet er det mest forbløffende ved rapporten, at hele 75 % af befolkningen ligger under dette niveau, og at kun 0,0009 % (1 million mennesker) tjener mere end RS 10.374 (DKK 1.310) om måneden. Disse tal er åbenlyst urimelige og udstiller i virkeligheden kun det faktum, at den langt overvejende del af Indiens økonomi er uorganiseret. Det anslås at der betales skat af omkring 2 % af befolkningens samlede indkomst, og AEB's tal er taget ud fra de officielle opgørelser.

Så hvor stor er middelklassen i virkeligheden? Middelklassen forstået som en befolkningsgruppe med tilstrækkeligt økonomisk råderum til at efterspørge vestlige forbrugsgoder, spare op og (med mulighed for at) bidrage til udvikling af det civile samfund er afgjort betydeligt flere end 1 million men aktuelt færre end 275 millioner. I en rapport fra Deutsche Bank Research⁸ fra februar i år citeres en undersøgelse fra *McKinsey Global Institute* fra 2007 baseret på NCAR⁹ data. Her sættes middelklassen (i 2005) til 50 millioner mennesker – og voksende - baseret på kriteriet reel årlig disponibel indkomst (i husholdningen) på mellem Rs 200.000 og 1 mio. (DKK 25.000-125.000).

Ifølge rapporten forventes den indiske middelklasses forbrug, der groft anslås til i dag at svare til Irlands samlede privatforbrug, at tredobles inden for de næste 15 år, og hovedkonklusionen er, at middelklassen i Indien relativt vil udgøre et stadig større marked, fordi den vokser hurtigere end de øvrige befolkningssegmenter.

Frihandelsaftalen EU-Indien (FTA)

Det gælder for handelspolitik såvel som på de fleste andre politikområder (med undtagelse af økonomi og udvikling), at Indiens interesse for EU som partner er relativt begrænset. Indien prioriterer generelt bilaterale løsninger med (større) medlemsstater, gerne inden for rammerne af bilaterale samarbejdskomitéer, hvor initiativerne kan ligge inden for rammerne af en offentlig styring.

Forhandlingerne om en frihandelsaftale (FTA) mellem EU og Indien er dog fortsat med intensiveret styrke over sommeren, og forventes fortsat afsluttet i første halvår 2011. Der er jævnlig kontakt på chefforhandlerniveau med næste møde i Bruxelles den 26.-27. september og ind imellem kontakter på arbejdsgruppeniveau. Der stiles mod at færdiggøre så meget som muligt inden topmødet den 10. december i Bruxelles, således at der til 2011 kun udestår spørgsmål, der kræver løsning på politisk niveau. Ved seneste forhandlingsrunde blev der diskuteret todsatser og parterne udvekslede prioriteringslister på blandt andet landbrug, hvor Indien som ventet dog kun udviser begrænset fleksibilitet.

Ud over spørgsmålet om asymmetri er de væsentligste udestående knaster offentligt udbud (hvor Indien fortsat ikke har mandat), TRIPS (Indien vil ikke gå videre end den multilaterale TRIPS-

⁸ *The Middle Class in India, Issues and Opportunities* (15. Februar 2010).

⁹ *National Council of Applied Economic Research*.

aftale), og vin og spiritus (hvor Indien har noteret sig EU's position, men fortsat henviser til delstaternes kompetence på området (afgiftssystemet og administrationen i delstaterne udgør de facto næsten en handelsembargo på vin og spiritus til Indien)). I forhold til det samlede billede i forhandlingerne er det værd at notere sig, at SPS-området – på trods af de mange tekniske handelshindringer på indisk side, jf. neden for – er et område, hvor Indien opfattes som *demandeur*, og hvor det forventes, at EU vil skulle udvise en vis imødekommenhed for at få koncessioner på andre områder. Høje sundhedskrav og inkonsistent implementering af reglerne i de enkelte medlemsstater nævnes på indisk side som en stopklods for indisk eksport til EU.

Markedsadgang

I forhold til konkret markedsadgang er der ikke sket væsentlige fremskridt i forhold til de sager (herunder svinekød, fjerkræ, planter og træprodukter) som EU Delegationen i februar rejste over for den indiske regering. Over sommeren har markedsadgang for telekommunikation haft højest bevågenhed efter at Indien af sikkerhedsårsager har introduceret et krav om teknologi-overførsel ved indgåelse af kontrakter med udenlandske virksomheder.¹⁰

For så vidt angår markedsadgang for svinekød gennemfører ambassaden sidst i september i samarbejde med Ess-Food en præsentation af dansk bacon og forarbejdet svinekød på hoteller i en række indiske metropoler, for særligt inviterede aktører inden for hotelbranchen, catering, restaurationsbranchen, en gros og detailhandel, forarbejdningssektoren samt potentielle importører. Formålet er at skabe opmærksomhed om produkterne og give de indiske interessenter lejlighed til at mødes og diskutere mulighederne for import og markedsføring af disse produkter. Initiativet er et led i bestræbelserne på at skabe et internt pres for en opblødning af de indiske importkrav.

Med venlig hilsen

Paolo Drostby

Til: Fvm 2.1

Kopi: UM, Fvm 2.3, Fvm 3.1, Fvm 3.2, FVST, FVE, PDIR, Landbrug & Fødevarer, DI Fødevarer, Dansk Erhverv

¹⁰ Foranstaltningen indebærer blandt andet, at alle indiske importører i sektoren ved indgåelse af kontrakter skal betinge sig, at den af kontrakten omfattede teknologi skal overføres til den indiske virksomhed inden for højst tre år.